

”On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä”

Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot,
-käytännöt ja -diskurssit

MAIJA SAVINIEMI

Väitöksenalkajaisitelmä Oulun yliopistossa 25. huhtikuuta 2015

Mikään väitöskirja ei synny tyhjiössä, sillä kaikissa teksteissä kuuluu ääniä aiemmista teksteistä. Olipa kerran kesätoimittaja, joka kiinnostui kahvipöytäkeskusteluissa siitä, että pienessäkin toimituksessa kielenhuollosta puhumisen tapoja on melkein yhtä monta kuin siitä puhujia. Hän päätti tutkia aihetta lisää.

Tutkimani aihe voidaan nähdä tärkeäksi ensinnäkin kielen tutkimuksen ja toisaalta yleensä yhteiskunnallisen tarkastelun näkökulmasta. Vaikka toimittajien jopa esikuvallinen merkitys suomalaisten kielenkäytölle tiedostetaan, silti tekstien takana vaikuttavia arvoja ja asenteita ei juuri ole tarkasteltu. Toimitushenkilökunnan näkökulma kielenhuoltoon onkin ollut tähän saakka tutkimaton alue, vaikka lehtikielen virheistä on kirjoitettu esimerkiksi *Virittäjässä* jo 1900-luvun alussa (ks. esim. Ojansuu 1904: 99–100, 1905: 39–40). Olen lähestynyt aihetta tekemällä vuosina 2002 ja 2004 sähköpostitse lähetettävän kyselylomakkeen, johon vastasi suomenkielisten paikallisia sanomalehtien sekä Yleisradion uutis- ja ajankohtaistoimitusten työntekijöitä.

Tutkimukseni päätulos on se, millaisia kielenhuoltodiskursseja vastaajani aktivoivat eli millaista kielenhuoltopuhetta he tuottavat. Väitöskirjani otsikossa on aineisto-esimerkki *On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä*, joka havainnollistaa, millaisin tavoin vastaajani puhuvat kielenhuollosta perustellessaan, miksi kielenhuolto on heidän mielestään erittäin, melko tai ei kovin tärkeää. Tässä esimerkissä esiin nousee tunteellinen suhtautuminen, laadun ja ammattitaidon näkökulma, kielen hahmottaminen kielioppiajattelun kautta sekä virhelähtöisyys. Vain muutamasta rivistä pystyy siis näkemään monenlaista kielestä ja kielenhuollosta puhumisen tapaa.

Suomalaisen kielimaiseman voidaan todeta kirjavoituneen, kun julkaisukanavat lisääntyvät ja monipuolistuvat ja periaatteessa kenellä tahansa on mahdollisuus tuottaa tekstiä toisten nähtäväksi. Painettu sana ei enää internetaikakaudella olekaan ainoa arkipäiväisessä käytössä luettava teksti, johon tavallisella ihmisellä on pääsy. Suomen kielen standardin eli yleiskielen rinnalla käytössä on erilaisia kielellisiä rekistereitä, kun esimerkiksi murrebuumi (ks. esim. Koski 2002: 53) on tuonut voimakkaasti esiin murteen käyttämisen myös kirjallisissa teksteissä. Myös suomalaisten kansainvälistyminen tuo uusia sävyjä kirjavoituvaan kielimaisemaamme.

Vaikka toimitushenkilökunta on kielenkäytön ja journalististen genrejen asiantuntijoita, alalle päädytään erilaisia reittejä pitkin. Kyselyyni vastanneiden informanttien voidaankin ajatella olevan semiprofession edustajia. Kolari (2011: 165) perustelee tätä käsitettä sillä, että journalistiksi ei välttämättä valmistuta akateemisten opintojen avulla eikä ammattiin ole varsinaisia pätevyysvaatimuksia.

Tarkastelussani voi nähdä yhtymäkohtia kansanlingvistiseen tutkimukseen, kun tutkin semimaallikoiden tapaa puhua standardikielestä. Puhun vastaajistani semimaallikkoina ilman arvottavaa merkitystä. Tällä käsitteellä tarkoitan sitä, että vaikka he ovat kielenkäytön ammattilaisia, he eivät välttämättä ole kielitieteilijöitä. Osalla heistä on lingvistisiä opintoja, osalla ei. Koulutustaustat voivat vaihdella lihanleikkaajasta lissensiaattiin. Vastaajieni voikin ajatella sijoittuvan jossakin määrin kielitieteilijöiden ja maallikoiden välimaastoon. En yleensä pidä ihmisten karkeaa kahtiajakoa kielitieteilijöihin ja maallikkoihin kovin mielekkäänä ratkaisuna.

Laatimassani kyselylomakkeessa on 15 erilaista kysymystä, ja niiden pohjalta rakentuvat väitöskirjani tutkimuskysymykset. Selvitän ensinnäkin, millaisia toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot ovat. Toisin sanoen tutkin, mistä toimitusten työntekijät ovat hankkineet kielenhuoltotietonsa, millaisiin kielenhuolto-ongelmiin he törmäävät työssään ja millaisten apuneuvojen avulla he ylläpitävät tietojaan. Toiseksi tarkastelen, millaisia kielenhuoltokäytäntöjä toimituksissa on. Tähän tutkimuskysymykseen liittyy esimerkiksi se, kenen vastuulla kielenhuolto toimituksissa on, joutetaanko kielenhuoltoperiaatteista esimerkiksi mainoskielessä ja onko toimituksessa yhteisiä kielenhuoltoperiaatteita. Kolmanneksi tarkastelen, millaisia kielenhuoltodiskursseja toimitushenkilökunta rakentaa ja millaisia kieliaseiteita niistä voidaan lukea. Tarkoitan *kielenhuoltodiskursseilla* informanttien teksteissä esiintyviä puhetapoja ja merkitysjärjestelmiä, joilla rakennetaan kielenhuoltoon liittyvää maailmaa (ks. Paso 2007: 35). Ajattelen asenteiden rakentuvan mielipiteistä nimenomaan diskursiivisesti (ks. Pälli 1999: 124, 2003: 50). Tutkimukseni diskurssianalyttinen osuus on väitöskirjassani huomattavan suuressa osassa, ja sen läpinäkyvällä raportoinnilla olen pyrkinyt lisäämään tutkimukseni luotettavuutta ja tarjoamaan mahdollisesti metodologista esikuvaa aloitteleville diskurssianalyttikoille.

Koska olen tiedustellut kyselylomakkeella monentyppisiä asioita, tarvitsen vastausten tulkintaan useamman kuin yhden lähestymistavan. Erilaiset teoriataustat ja menetelmät ovat siksi tarpeen, ja esittelen niiden muodostamaa kokonaisuutta seuraavaksi. Kyselylomakkeeni toimii fennistiikassa keskustelunavauksena toimitushenkilökunnan kielenhuoltopuheen tutkimiseen. Aineistonkeruun menetelmänäni on kyselylomake, jossa on sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Aineiston analyysi-

vaiheessa tarkastelen suljettuja kysymyksiä kvantitatiivisesti ja tarvittaessa sisällön-analyttisesti ryhmitellen. Avoimia kysymyksiä analysoin sisällönanalyttisesti ja edelleen kvantitatiivisesti yksinkertaisin frekvenssein ja prosenttilaskuin.

Olen päätenyt analysoimaan kielenhuoltodiskursseja sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistelmällä. Sisällönanalyttinen tarkastelukulmani ja semimaallikkoinformanttieni tuottaman aineiston pohjalta muodostuva tutkimustieto standardikielestä uudistavat ja soveltavat tähänastista tutkimusperinnettä. Semimaallikkojen kieltä ja kielenhuoltoa koskevista lausumista koostuva aineisto liittyy tutkimukseni kansanlingvistiseen tutkimusperinteeseen.

Olen kerännyt tutkimusaineistoni lomakkeella elisitoidusti, ikään kuin ”houkuttelusti”. Kielenhuollon tärkeyttä perustelevia *Miksi?*-kysymyksen vastauksia voi nimittää pikkuteksteiksi (ks. Halliday 1994 [1985]: 392). Näissä diskurssianalyttisesti tarkastelemisiani vastauksissa on yleensä 1–5 virkettä, ja ne kertovat ytimekkäästi ja spontaanisti sen, mitä vastaajalla on ollut kielenhuollosta päällimmäisenä mielessään. Kielellinen yksityiskohtien analyysi nostaa esiin vastauksissa aktivoivia diskursseja, kun taas sisällönanalyttinen tarkastelu auttaa tutkijaa jäsentämään tätä aineistoa kokonaisuutena. Näistä lähtökohdista syntyy väitöskirjani teoreettis-metodinen tausta.

Tutkijan on tehtävä kielellisiä valintoja saadakseen avattua keskustelun informanttien suuntaan. En antanut lomakkeessa valmista määritelmää kielenhuollon käsitteelle. Erityisen mielenkiintoista on, että kaikki informanttini eivät tiedä, mitä kielenhuolto tarkoittaa.

Kielenhuoltoon liittyviä ongelmia vastaajieni työssä tuottavat varsinaisten kielenhuoltokysymysten lisäksi myös erilaiset asenteisiin ja ilmapiiriin liittyvät seikat, jotka liittyvät asioiden unohtamiseen tai vaikkapa talon sisäisiin erimielisyyksiin. Yleisimmin mietitään yhdyssanojen oikeinkirjoitusta ja pilkunkäyttöä. Keskeisimmiksi kielenhuollon apuvälineiksi nousevat oikolukuohjelma, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen¹ kielineuvonta sekä Terho Itkosen klassikkoteos *Kieliopas*.

Vastaajien kielenhuoltotiedot ovat peräisin ylivoimaisesti useimmin koulutuksesta ja monesti myös työkokemuksesta. On selvää, että kielenhuollon omaksumisessa peruskoulutuksella on keskeinen osuus. Sen aikana luodaan perusta kielenhuoltotiedoille ja -taidoille, ja merkitystä on myös sillä, onko kielenhuolto äidinkielen ja kirjallisuuden oppitunneilla vain irrallinen lisä ja yksi opetettava kokonaisuus vai onko se luonteva osa kaikessa kirjoittamisessa integroituna eri oppiaineisiin.

Ajatus toimituksen kielenhuoltoperiaatteiden mahdollisesta implisiittisyydestä korostuu esimerkiksi siinä, että henkilöstö ei välttämättä tiedä, onko toimituksessa työntekijää, jonka tehtäviin kielivirheisiin puuttuminen kuuluu. On myös yllättävää havaita, että informantit eivät välttämättä tiedä, millaista palautetta kielestä he saavat yleisöltä. Suhtautumisessa paikallisiin murteellisuuksiin ja puhekielisyyksiin vaikuttaa siltä, että yleiskieli on normi ja murre tai puhekieli sallittua vain tietyissä juttutyypeissä, useimmiten haastatteluissa ja niiden sitaattiosuuksissa. Sen sijaan uutisiin murreilmauksia ei yleensä päästetä.

1. Nykyisin Kotimaisten kielten keskus.

Aineistoni analyysin haasteena on sen kattava, mutta suhteellisen tiivistävä läpikäynti, johon pyrin käsittelemällä aineistoni vastauksia tasapuolisesti. Käyttämäni sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistelmä ja diskurssianalyttisesti tarkastelemani elisitoitu tutkimusaineisto tarjoavat minulle mahdollisuuden kuvata analyysini vaiheita tarkemmin, systemaattisemmin ja eksplisiittisemmin kuin fennistiikassa on yleensä ollut tapana. Sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistäminen tutkimuksessani on tarpeen, jotta saan tarkasteltua informanttien lausumia vastauksena *Miksi?*-kysymykseen mahdollisimman järjestelmällisesti. Aineiston sisällönanalyttinen ryhmittely auttaa jäsentämään yli 200 yksilöllisen vastauksen tekstit, joissa erilaiset kielenhuoltoon liittyvät diskurssit aktivoituvat yhteensä satoja kertoja. Näin varmistan kaikkien vastausten systemaattisen ja symmetrisen tarkastelun.

Tutkijan on mahdollista osoittaa asenteiden diskursiivinen rakentuminen tekeillä kriittistä diskurssianalyysia. Analyysimenetelmät limittyvät läheisesti toisiinsa, ja niiden yhteiskäyttö yhdistettynä analyysin tekemisen vaiheiden läpinäkyvään raportointiin on tutkimukseni metodinen innovaatio. Sisällönanalyysissä olen poiminut lausumista avainsanat ensin vastaajien omien sananvalintojen avulla ja sitten niputtamalla niitä yhteisiin luokkiin. Tämän tarkastelun jälkeen olen eristänyt lausumista niissä aktivoituvat kielenhuoltodiskurssit. Esimerkiksi lausuma ”*Kieli on toimittajan tärkein työkalu. Siksi se täytyy pitää iskussa. Jos toimittajan kielitaju ontuu, lukija saattaa ihmetellä, onko koko lehtikään luottamuksen arvoinen. Sanomalehtikieli on myös koko ajan esimerkkinä nuorille lukijoille*” aktivoi neljää eri diskurssia, jotka ovat laatu-, vuorovaikutus-, vastuu- ja välinediskurssit.

Laadusta puhuminen liittyy esimerkiksi viestimen uskottavuuteen tai työntekijöiden ammattitaitoon. *Laatu*-pelkistyksen lisäksi sisällönanalyysissä tekemistäni *hyvä kieli-*, *huono kieli-*, *virheellisyys-* sekä *virheettömyys-*pelkistyksistä muodostui laatudiskurssi. Vuorovaikutusdiskurssi taas koostuu *tiedonvälitys-* ja *yleisön huomioon ottaminen* -ryhmistä. Vastaavasti *kielen rappio-*, *kielen rapistuminen-*, *kielen kehitys-* ja *kielen raiskaaminen* -pelkistyksistä muodostin *kielen kehitys* -ryhmän, joka sittemmin muodostui osaksi vastuudiskurssia. Vastuudiskurssia aktivoi aineistossani lisäksi vastuusta tai mallinannosta puhuminen. Välinediskurssi taas muodostuu pelkistyksistä, joiden mukaan kieli on toimittajan (*perus*)*työkalu*, *instrumentti* tai (*työ*)*väline*. Aineistoni diskurssija määrittävät siis sananvalinnat: substantiivit, kuten *työkalu*, *tiedonvälitys*, *laatu*, *vasuu*, toisin sanoen nimeämiset, ja verbit, kuten *vaalia*, *ärsyttää*, *hävettää*.

Havainnollistan metodista työskentelyäni esimerkin avulla osoittaakseni, kuinka tietyt kielen ainekset aktivoivat tietyn diskurssin. Sisällönanalyttisessä tarkastelussa olen havainnut, että ammattitaito, laatu ja yleisön huomioon ottaminen ovat lausumissa toistuvia teemoja. Niinpä esimerkissä ”*Sanomalehti on tuote, jonka virheettömyyteen lukijat ovat tottuneet jotenkin luottamaan*” kielenhuoltodiskurssija aktivoivat substantiivivalinnat *tuote*, *virheettömyys* ja *lukija*. Toisin sanoen tämä lausuma aktivoi sekä laatu- että vuorovaikutusdiskurssija.

Kaikissa medioissa ylivoimaisesti useimmin aktivoituu laatudiskurssi, jonka osuus on peräti noin 40 prosenttia kaikista diskurssista. Laatudiskurssia aktivoi laadusta, hyvästä tai huonosta kielestä sekä virheellisyydestä ja virheettömyydestä puhuminen.

Teksteissä korostuu viestimen imagon, levikin, tasokkuuden, laadun tai uskottavuuden tai työntekijöiden ammattitaidon näkökulma. Vuorovaikutus – niin tiedonvälitys kuin yleisön huomioon ottaminenkin – korostuu omassa diskurssissaan. Vastuudiskurssia taas aktivoi vastuusta, mallinannosta tai kielen kehityksestä puhuminen. Tätä diskurssia aktivoivissa lausumissa korostuu esimerkkinä tai mallina oleminen tai vastuu, tehtävä ja velvollisuus.

Väline-, tunne- ja vaalimisdiskurssi aktivoituvat aineistossani huomattavasti harvemmin kuin kolme yleisintä. Välineellisessä ajattelussa kieli voidaan nähdä funktionaalista näkökulmasta käyttöesineenä tai koneena, jonka arvo määrittyy sen perusteella, miten hyvin se toimii tehtävässään (Nordlund 2004: 315, rationaalista tai funktionaalista kielinäkemystä ks. myös esim. mas. 299). Kielen voidaan ajatella olevan ensisijaisesti työkalu tai instrumentti silloin, kun halutaan korostaa kielen viestivyyttä (Sajavaara 1995: 40; kielestä viestintävälineenä ks. esim. Cameron 1995: 23). Tunne-diskurssia aineistossani aktivoivat tavat puhua kielestä ilmaisevat huolta joko omista tai yleisön tunteista: virheet voivat *ärsyttää* lukijoita tai vastaajia voi *hävettää* käyttää huonoa kieltä tai se voi olla *noloa*. Huonosta kielestä voidaan myös *kärsiä*. Aineistoni vaalimisdiskurssia aktivoivissa lausumissa huomio kiinnittyy suomen kielen *vaalimiseen* ja kerran myös kielen *viljelyyn*. Vaalimisdiskurssia aktivoiville teksteille on huomattavan usein, lähes poikkeuksetta, tyypillistä se, että vaaliminen koetaan *tehtäväksi, perustehtäväksi, perusasiaksi* tai *velvollisuudeksi*.

Kun oikeakielisyysajattelusta alettiin siirtyä kielenhuoltoajatteluun, kieleen suhtautuminen käytännöllistyi. Kielipolitiikan asenteenmuutos oikeakielisyydestä kielenhuoltoon näkyy aineistossani siten, että vaalimisesta ei puhuta yhtä usein kuin kielestä työkaluna. Kielen vaaliminen vaikuttaakin olevan väistyvä ajattelumalli, joka kuitenkin korostuu medioiden keskinäisessä vertailussa nimenomaan paikallislehtien henkilökunnan lausumissa.

Nordlund (2004: 304) näkee nykykielen metaforien olevan osittain samoja kuin 1800-luvun keskusteluissa. Tuolloin kielestä puhumisen metaforat liittyivät usein puutarhanhoitoon ja viljelyyn, mikä kertoo ajattelun taustalla vaikuttaneista ideologioista. Kansallisromanttiseen kielikäsitteeseen liittyvästä aidosta suomalaisuudesta voidaan puhua luontometaforien kautta, kun taas funktionaalista kielikäsitteestä voidaan kuvata kone- tai työkalumetaforana. (Ks. esim. Mäntynen 2003: 167; Nordlund 2004: 304–309.) Tutkimukseni osoittaa, että myös muunlaista ideologista ajattelua on nähtävissä vastaajieni aktivoimien diskurssien taustalla.

Tutkimukseni kielenhuoltodiskurssissa heijastuvat menneisyys, nykyhetki ja tuleva 1800-luvulta aina 2000-luvulle. Olen määritellyt tutkimukseni tavoitteeksi sen, että tuloksia voi soveltaa äidinkielenopetuksessa, toimittajakoulutuksessa, yleisessä kielenhuollon koulutuksessa ja suomen kielen lautakunnan suositustyössä. Olen myös halunnut tutkimuksellani herättää keskustelua toimitusten kielenhuollosta ja tarjota työvälineen yhteiskunnassa käytävään kielenhuollon periaatekeskusteluun. Etenkin näiden kielenhuoltodiskurssien kautta kielenhuolto on mahdollista ottaa keskusteluun niin kouluissa, toimituksissa kuin kielenhuollon suositustyössäkin.

Opetuksessa voi olla hyötyä huomion kiinnittämisestä kielenhuoltodiskurssiin jo senkin vuoksi, että niiden tiedostaminen ja niistä keskusteleminen tarjoaa mahdol-

lisuuden tarkastella omaa suhtautumistaan kielenhuoltoon eri näkökulmista. Vastavasti toimittajakoulutuksessa voi tutkimukseni tulosten pohjalta viritellä keskustelua kielenhuoltoon asennoitumisesta. Omien asenteiden purkaminen on tärkeää jo siksi, että Leinon (1989: 566–567) tavoin voimme todeta, että kielenhuoltajan oma asennoituminen saattaa määrätä viime kädessä hänen kannanottonsa johonkin kielenhuollon kysymykseen.

Aarni Penttilän (1930: 224–228) vuonna 1930 linjaamat kielenohjailun periaatteet on päivitetty vasta 2000-luvulla. Aineistoni diskurssit ovat Penttilän periaatteita vuorovaikutteisempia, mutta myös tunteellisempia perustellessaan kielenhuollon tärkeyttä esimerkiksi vaalimisella tai affektiivisella ilmauksella. Mantilan (2010: 179–205) vuosina 2005 ja 2010 linjaamat kielenhuollon periaatteet perustuvat 1990- ja 2000-luvulla annettuihin kielenhuoltosuositukseen (ks. myös Kolehmainen 2014: 48–51). Sekä suomen kielen lautakunnan päätöksissä että aineistoni informanttien kielenhuolto-diskurssissa korostuu vuorovaikutuksen näkökulma, johon liittyy myös tiedonvälityksen ajatus. Vaikka kielenhuollon suositusten perusteluissa ja informanttien kielenhuoltoargumenteissa puhutaan kohtalaisen paljon samoista teemoista, aineistossani esiintyy satunnaisesti edelleen ajattelua, jonka mukaan virallinen kielenhuolto nähdään todellisuudesta ja käytännöstä erillisenä. On tärkeää kehittää keskusteluyhteyttä virallisen kielenhuollon ja toimitushenkilökunnan välillä, jotta havaitaan, että kielenhuoltotyötä tehdään molemmilla tahoilla jo nyt samaan päämäärään pyrkien. On aika päivittää nämä lähtökohdat myös suomalaisten tietoisuuteen jo kouluopetuksessa.

Vaikka toimintaympäristöt ja julkaisualustat muuttuvat ja uudistuvat jatkuvasti, toimitusten henkilökunta tekee jatkossakin töitä kielen kanssa. Tarkastelemastani aiheesta saisi mielenkiintoisen jatkotutkimuksen vaikkapa 2020-luvun tilanteesta. Vaikka suomalainen ottaa työnsä usein vakavasti, mielestäni kielenhuoltoon ei tarvitse suhtautua totisesti ja tiukkapipoisesti. On tärkeää ottaa kielenhuoltoon liittyviä asioita yhteisesti puheeksi. Sillä tavalla kielenhuollon periaatteista tulee sovittua yhteinen linja. Suomalainen kielipolitiikka voisi olla paljon muutakin kuin esimerkiksi pakkoruotsista puhumista.

Olipa kerran kesätoimittaja, joka kiinnostui toimitushenkilökunnan kielenhuolto-puheesta ja teki siitä väitöskirjan. Hänen tekemänsä tutkimus on avaus tieteelliselle keskustelulle toimitushenkilökunnan kielenhuoltopuheesta. Se, millaisten diskurssien aktivoitumista tästä kielenhuoltokeskustelusta seuraa, onkin jo toinen tarina. Sen pi-tuinen se.

Lähteet

- CAMERON, DEBORAH 1995: *Verbal hygiene*. London: Routledge.
- HALLIDAY, M. A. K. 1994 [1985]: *An introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.
- KOLARI, ERJA 2011: Toimittajasta tuottajaksi. Sanomalehden toimitustyö muutoksessa. – Esa Väliverronen (toim.), *Journalismi muutoksessa* s. 150–167. Helsinki: Gaudeamus.

- KOLEHMAINEN, TARU 2014: *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOSKI, MAUNO 2002: Murteet muodissa. – Ilona Herlin, Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Tiina Onikki-Rantajääskö (toim.), *Äidinkielen merkitykset* s. 49–74. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 869. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI 1989: Kirjakieli – puutarha vai kansallispuisto? – *Virittäjä* 93 s. 554–571.
- MANTILA, HARRI 2010: Suomalaisen kielenhuollon periaatekeskustelu 1990- ja 2000-luvulla. – Hanna Lappalainen, Marja-Leena Sorjonen & Maria Vilkkuna (toim.), *Kielellä on merkitystä. Näkökulmia kielipolitiikkaan* s. 179–205. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1262. Tiede. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 160. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MÄNTYNEN, ANNE 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 926. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NORDLUND, TARU 2004: Arat taimet ja ankarat puutarhurit. 1800-luvun lopun kielikeskustelun metaforat ja kieli-ideologiat. – Katja Huumo, Lea Laitinen & Outi Paloposki (toim.), *Yhteistä kieltä tekemässä. Näkökulmia suomen kirjakielen kehitykseen 1800-luvulla* s. 286–322. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- OJANSUU, HEIKKI 1904: Sanomalehtikieltä. – *Virittäjä* 8 s. 99–100.
- 1905: Sanomalehtikieltä. – *Virittäjä* 9 s. 39–40.
- PASO, EIJA 2007: *Työkyky merkitsee. Työkyvyn merkityksen ja maailman rakentuminen lehtiteksteissä*. Acta Universitatis Ouluensis B Humaniora 77. Oulu: Oulun yliopisto.
- PENTTILÄ, AARNI 1930: Oikeakielisyyden periaatteista. – *Virittäjä* 34 s. 205–228.
- PÄLLI, PEKKA 1999: Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana. – Urho Määttä, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta* s. 23–150. Folia fennistica & linguistica 22. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis 910. Tampere: Tampere University Press.
- SAJAVAARA, PAULA 1995: *Kielenohjailu ja ohjailtu kieli*. Lisensiaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.

Maija Saviniemi: *”On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä.” Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Acta Universitatis Ouluensis B Humaniora 127. Oulu: Oulun yliopisto 2015. Kirja on luettavissa osoitteessa <http://jultika oulu.fi/Record/isbn978-952-62-0777-3>.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@oulu.fi